

Rohttaimed

Lühikonspekt

Põhimõisted

Rohttaimed on sõnajalg- ja katteseemnetaimed, mille maapealsed osad ei puitu, vaid säilivad ühe või kahe vegetatsiooniperioodi vältel ja surevad pärast ühekordset viljakandmist. Vastavalt elukestusele jaotatakse rohttaimed kolme põhirühma:

- üheaastased rohttaimed, mille eluiga (idanemisest seemnete valmimiseni) kestab ainult ühe vegetatsiooniperioodi, või ühe lõpu ja teise alguse;
- kaheaastased rohttaimed, mis kasvavad kahe vegetatsiooniperioodi vältel ning õitsevad ja viljuvad teisel aastal (nt peet);
- mitmeaastased rohttaimed e püsikd.

Pildil:
kaelus-kirburohi
(*Persicaria*
amplexicaulis)

Räpina Aianduskooli
aed
14.09.2017

Taimesüsteematika

Taimesüsteematikas eristatakse seitset põhikategooriat e taksonit. Põhitaksoniks on liik. Igal liigil on oma spetsiifilised, teistest liikidest erinevad tunnused.

Liigid ühendatakse süsteemis perekondadeks, sarnased perekonnad sugukondadeks, sugukonnad seltsideks jne kõrgemateks rühmitusteks. Iga liik kuulub ühte perekonda, iga perekond ühte sugukonda jne. Vastupidiselt aga võib ühte perekonda kuuluda palju liike, ühte sugukonda palju perekondi jne.

Igal taksonil on omad tunnused, kõrgemate taksonite tunnused on omased ka sellesse kuuluvatele liikidele. Näiteks on õistaimede hõimkonnale iseloomulik õie esinemine, s.t et kõikidel liikidel, mis kuuluvad õistaimede hõimkonda, on samuti õis olemas. Või on üheiduleheliste klassi kuuluvatele taimedele iseloomulik rööproodne leht, siis on ka kõikidel sinna kuuluvatel liikidel paralleelsete roodudega lehed.

Taksonoomiline hierarhia

Takson ehk mest on süstemaatika (taksonoomia) ühik ehk taksonoomilisse üksusesse kuuluvate organismide kogum.

Liik on mingite oluliste tunnuste poolest sarnaste isendite grupp. Liigil säilivad nii vegetatiivse kui ka generatiivse paljundamise korral tema põhitunnused. Peamised liigisisised üksused on alamliik, teisend ehk varieteet ja vorm.

Alamliik on indiviidide kogum, millel on oma kindel areaal ning pärilikud erisused morfoloogias või ökoloogias, kuid mis on võimelised ristuma sama liigi teiste alamliikide esindajatega. Alamliigi tekkimise põhjused võivad olla geograafilised või ökoloogilised. Alamliigil on enamasti oma leviala.

Teisend ehk varieteet on eeldatavasti pärilikult vähemalt ühe morfoloogilise tunnuse poolest erinev isendite rühm, millel pole aga omaette areaali.

Vorm on veelgi väiksemaid, tõenäoliselt mittepärilikke erinevusi omavate isendite rühm, millel samuti puudub oma areaal, aga mis ei kasva mitte populatsioonidena, vaid üksikindiviididena.

Hübriid on saadud kahe või enama loodusliku liigi ristumisel ilma inimese vahelesegamiseta.

Sort saadakse inimese vahetul osalemisel, kui ristatakse teadlikult vanemvorme soovitud omadustega uute vormide saamiseks. Konkreetset liigil võib olla palju erinevaid sorte, mis omavahel erinevad mitme tunnuse poolest.

Sordirühm on sarnaste sortide kogum. Sordirühma võivad moodustada ka ristandid, kelle mõlemad vanemad on teada. Nt nartsisside, tulpide, daaliate jt sordirühmad.

	Taksonoomia	
	Riik: taimeriiik	Regnum: <i>Plantae</i>
	Hõimkond: õistaimed ehk katteseemnetaimed (-taimed)	Phylum/divisio: <i>Magnoliophyta (-phyta)</i>
	Klass: üheidulehelised	Class: <i>Liliopsida (-opsida)</i>
	Selts: asparilaadsed (-laadsed)	Ordo: <i>Asparagales (-ales)</i>
	Sugukond: võhumõõgalased (-lised)	Familia: <i>Iridaceae (-aceae)</i>
	Perekond: iiris	Genus: <i>Iris</i>
Liik: aediiris ehk aed-võhumõök	Species: <i>Iris x germanica</i>	
<p>Eesti keeles on spetsiaalsed taksonile viitavad sõnalõpud ainult hõimkonnal, seltsil ja sugukonnal.</p> <p>Ladina keeles on igal perekonnast kõrgema taksoni nimel konkreetne sõnalõpp.</p>		
<i>Iris x germanica</i> L.		

Taimesüstemaatikas on rahvusvaheliselt kasutatavaks keeleks ladina keel.

Teisi mõisteid

Aklimatisatsioon – asustatud taime kohanemine uue kasvukoha kliimaga.

Introduktsioon – inimese poolt taimede asustamine esialgselt levikupaigast seni hõlmamata aladele. Juhutulnukaid ei loeta introdutsentideks, sest on sisse tulnud teadliku tegevusega.

Kommensalism – eri liikide organismide kooseluvorm, milles üks osapool saab kasu ning teisele osapoollele on see kooselu kahjutu, erist kasu toomata (samblik ja puu).

Kultuuristamine – looduslike liikide kasutamine inimese poolt loodud haljastuses.

Naturaliseerumine – mõne kultuurliigi tungimine looduslikku taimkattesesse.

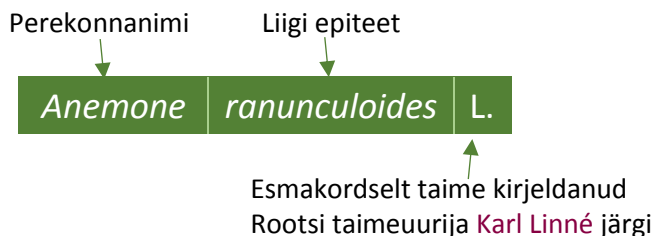
Metsistumine – kultuuris olnud taime püsimine esialgsel kasvukohal ilma inimese hoolduseta.

Taimenimede kirjutamine

Eestikeelne liiginimi kirjutatakse tekstis püstkirjas ja läbiva väikse algustähega, ka juhul kui taime nimi sisaldab kohanime (peruu pruudisõlg, jaapani priimula). Taimede perekonnanime kirjutatakse suure algustähega juhul, kui see tuleneb pärisnimest (Borisi mõõl, Prževalski kobarpea).

Ladinakeelne liiginimi märgitakse tekstis kursiivis, perekonnanime kirjutatakse suure ja liigi epiteet väikese algustähega (*Dicentra spectabilis*, *Papaver rhoeas*). Käsikirjas tõmmatakse ladinakeelsele taimenimele laineline joon alla.

Taimede ladinakeelne liiginimi on üldjuhul kahesõnaline (*Anemone ranunculoides* L. – kollane ülane). Esimene sõna on perekonnanime ja teine liigi epiteet. Liigi epiteet on täiendsõna, mis on taimele iseloomulik. Kui eesti keeles on liigi nimes sõna "harilik", viitab see asjaolule, et perekonnas on veel liike ja antud konkreetne liik on Eestis sagedane. Suur täht või lühend liiginime järel tähistab esmakordselt seda taime kirjeldanud inimese nime.

Alamliigi ladinakeelne nimi koosneb perekonnanimest, liigi epiteedist ja alamliigile viitavast sõnast. Liigi nime ja alamliigile viitava nime vahele kirjutatakse lühend *ssp* või *subsp* (subspecies): *Anemone nemorosa* subsp. *altaica* – altai ülane.

Teisend ehk **varieteet** tähistatakse taime ladinakeelses nimes lühendiga *var*: *Lilium longiflorum* var. *eximium* – bermuuda liilia.

Vormi tähistatakse ladinakeelses nimes lühendiga *f*: *Cypripedium macranthon* f. *luteum* – suureõielise kuldkinga kollaseõieline vorm.

Hübriidi nimi ld koosneb perekonnanimest ja liigi epiteedist, mille vahele märgitakse ristike: *Astilbe* x *arensii* – Arendsi astilbe.

Sordi nimi kirjutatakse püstkirjas ülakomade vahele või tähistatakse lühendiga *cv* (cultivated variety, kultivar). Sordinimi kirjutatakse läbivalt suure algustähega, nimesid ei tõlgita: lihtlehine astilbe 'Pink Lightning', suur lõvilõug cv Appleblossom, *Geranium phaeum* 'Lily Lovell'.

Kasutatud allikad:

1. Uurman, K. (2014). Kursus „Rohttaimed“ teema 1: [Põhimõisted](#). Rápina Aianduskool.
2. Leht, M. (2013). [Taimesüsteematika põhimõisted](#). Eesti Maaülikool.
3. Schmidt, L. (2012). [Õistaimede sugupuu](#). Tartu Ülikool.
4. Eesti Entsüklopeedia 8 (1995).